

ریال میشود که جمع طلب ما یعنی پول امانتی ما از
 حیث ملازمت در دسترس مسکوم می شود. ۱۸۶۴ تا ۱۹۰۶
 رسالت البته برای دول بزرگی مثل اتحاد جماهیر
 شوروی این مبلغ ناچیز است ولی برای ما ملت ایران
 این مبلغ بسیار مهم است، من امیدوارم جناب آقای
 نخست وزیر همین طور که بعد از موفق شدن این
 قرارداد را با ماضی رسانند و بنده با ایشان تبریک میگویی
 امیدوارم موفق شوند که این پول را هم بتوانند به
 خزانه بانک ملی ایران تحویل بدهند (نماینده کان -
 آتشاه اف) بنده بقیه وقت عرایض را میبهم به
 آقای حاذقی.

رئیس - آقای شوشتری.

شوشتری - بسم الله الرحمن الرحیم بنده
 امروز میخواستم در فلسفه نطق قبل از دستور وارد بشوم
 و یک روزی صحبت خواهم کرد ولی چون مطلب مهم
 است و از وجود جناب آقای نخست وزیر در مجلس
 استفاده میکنم به مطالب دیگری میریزم این را میگذارد
 بوقع خودش، در نطقی که در آن جلسه کردم راجع
 پیاپی آوردن هزینه زندگی مطالبی گفتم که در خارج
 حسن اثر کرد و از من سؤال کردند که شما بطور مبهم
 و مبهم صحبت کردید تشریح نکردید که منظور میشود
 که در تهران هزینه زندگی را پایه پیاپی آوردنش را
 گذارد که در ولایات تأثیر بکنند گفتند که چرا مثال زده اید
 با اجازت زمینهای سنگلج تشریح کردم که من چون اهل این
 فتم اهل علم طوری تشریح خواهم کرد که همه متوجه
 بشوند مجدداً رقوم اطراف یازک شهر را مساحت
 کردم این طرف، آن طرف، دیدم از این پارک
 شهر ما میتوانم استفاده زیادی پیاپی آوردن اجازت
 بکنم بدون این که دچار هو و سفسطه بشویم پایه
 پیاپی آوردن اجازت دکا کین و منازل و سرفق
 را بگذاریم و از همین راه بکارمندان تقسیم کنیم
 گفتند منظور؟ حساب کردم در حدود هشتاد و چند
 هزار متر از زمین هائی که بمالکت شهرداری
 هنوز باقی است این جا از این راه ما میتوانیم استفاده
 بکنیم، گفتند بیست میلیون تومان پول بدهیم!
 گفتم جناب آقای نخست وزیر پول هم لازم ندارد
 اگر این را قلم دست بگیریم و هر چهار صد متر
 را اجاره بدهیم بیست ساله یک نفر قیمتش، آنچه را
 که درآمد است آنرا هم معین بکنیم بابت اجاره
 بگیریم بعد از بیست سال هم این چهار صد متر را
 که روی نقشه حساب کنیم شانزده در بند دکان میشود
 و دوازده عبارت صدمتری که ۳ اطاق و آشپزخانه
 و غیره را تهیه میکند، یا اینکه هزینه او بیش از
 هشتاد هزار تومان میشود این حرفها دروغ است
 این پول های زیادی که کنتراچی ما گرفته اند
 خانه هاشان را از طلا بسازند، سیلاب مذاب بسازند
 طلای مذاب بسازند این هاجرت است من اهل حساب
 خودم بیست و دوهزار متر بنا کردم بیمارستان شاهرضا
 را بباشرت خودم این از سرداب یعنی از انبار زیر
 این چهار و چهار و چهار که شانزده در بند می
 شود از تو و داخل میشود و بنائی که رویش سه
 طبقه بنا میشود هشتاد هزار تومان میشود متری
 دویست تومان آن وقت اجاره میدهند ماهی دو
 هزار و دویست تومان در صورتیکه دکان بیش از
 ماهی سی تومان اجاره نداشته باشد ولی این عمارت
 بالا ۲ اطاق با تمام لوازم پیاپی شصت تومان و هشتاد

تومان و صد تومان، تمام اجازت را پیاپی میاورم و حساب
 کردم هزار و نهصد دکان ساخته میشود هم هوایی
 برای شهرداری پیدا شده هم این لوطی بازی که
 پیاپی پول دولت و مملکت را بگیرند و هشتاد هزار
 تومان ساختمان مسلح است حالا میرسد به میلیون تومان
 برای این است که پول جیب است و میگویند این ده
 برجیب و بجیب میزنند البته این مقدماتش را فکر
 بفرمایند بنده میآیم نقشه اش را میدهم ترتیبش را
 میدهم این یک چیز دیگر این که چند روز است
 جناب آقای رزم آرا مرا مستاصل کرده اند می می
 آیند میگویند برو از رئیس الوزرا یک دکای برای
 من بگیر، دک چیست؟ معلوم شد این دک هائی
 که توی خیابان میگذازند هر کدام یکی هزار دوهزار سه
 هزار تومان حق سه بوقه بازاری دارد دلالی دارد
 (یک نفر از نمایندگان - سرفقلی دارد) بلی سر
 قفلی دارد عرض کنم که جناب آقای رزم آرا اگر
 دک ای در تهران لازم است چرا نقشه اش را نمی
 کشند یکدفعه هزار دک بسازند ۱۵۰۰ دک بسازند
 که هر کس دک خواست ماهی ده تومان هم اجاره
 بدهد یکدفعه بدهند که این رشوه خوارها، این
 لوطی بازیها برچیده شود، موضوع دیگر هم عده ای
 بن مراجع کردند در همان تصویب نامه ای که
 گذشت جناب آقای نخست وزیر راجع بکمرک
 اجناس چینی، بلور، اینها که وارد میشود ما باید
 صنایع مملکت و کارخانه های مملکت را تقویت بکنیم
 اما آنهایی که داریم نه آنهایی که نداریم، قوری
 چینی رسید یکی چهل تومان پنجاه تومان، اما بعد
 رسید یکی بیست ریال هیچده ریال حالا در این
 تصویب نامه هیچ مأمورین سوء نظر ندارند و متوجه
 نیستند عمل را طوری کرده اند که این جا هزینه
 زندگی گران میشود یعنی چه؟ یعنی ما باید راجع
 بچینی آلات آنهایی که در داخل مملکت تهیه نمی
 شود برای یک قوری که یک تومان تمام میشود ما
 سه تومان کمرک روی آله میگذازم این مال فقرا
 است این مال عموم اهل مملکت است این را هم استفاده
 دارم توجه بفرمایند این یک موضوع است که یادداشت
 کردم موضوعات را باید پیاپی و در مجلس حرف
 بزنیم همه آقایان نمایندگان محترم بعقیده من مطالبشان
 را میفرمایند و حسن استقبال هم میکنند و همه حسن
 نظر دارند یکی دیگر هم قربان این موضوعی که
 عرض کردم و یک چیزی که استفاده کردم از شخص
 آقای نخست وزیر توجه بفرمایند چهار روز قبل در خدمت
 جناب آقای اورنگ رفتیم در این چهار صد خانه معلی
 که یک کارمند بیچاره ای که ۳۲۰ تومان بیشتر
 حقوق نمیگیرد و دوازده اولاد دارد خدا شاهد است
 میانش هم دست خودش هم هست (اورنگ - مادرش
 هم هست) و یک نفر هم باید برای انداختن رختخواب
 دوازده نفر هائله باشد که آنها را جمع کند این
 خانه ها را آقا ۲۵ هزار تومان برگذار کرده اند
 سه اطاق هم دارد خدا شاهد است این سه اطاق
 بقدر جای خواب این پانزده نفر نیست این خانه ها
 این اراضی دولت یکی هفت هشت هزار تومان ده هزار
 تومان تمام شده این کارمند یکی ۳۲۰ تومان هم
 حقوق بیشتر ندارد ماهی ۱۲۰ تومان هم باید بدهد
 این کارمند با ۱ نفر گفت در این مملکت این بدبخت
 خاک بر سر چکار بکند و چه طور زندگی بکند

رئیس - آقای حاذقی.

حاذقی - در جلسه پریروز عرض کردم در
 کشورهای دیگر دنیا اقلیت در مجلس انتقاد میکند
 و اکثریت حکومت میکند این یک حرفی است که
 کاملاً منطقی و اساسی است عرض کردم اگر مجلس
 شورای ملی ایران که مرکز قوه عاقله مملکت و
 نماینده افکار و عقاید ملت و عامل اجرای تویبات
 مردم است بخواهد کار بکند ترتیبش همین است که
 اکثریت بیعانه اینکه اقلیت انتقادهای شدید میکند
 و گاهی حمله ها و تعرضاتی میکند و بنا بر این کار
 نکردن مجلس متوجه او است از این فکر منصرف
 شوند تا که اکثریت هستیم وظیفه ما این است که
 مرد مردانه با ایقان و علاقه وظیفه ای را که تشخیص
 می دهیم به صلاح مملکت است اینجا همکاری کنیم و
 از انتقادهای بیفرضانه اقلیت هم در کار مملکت استفاده
 بکنیم و خلاصه با تشریح مسامی و همکاری همدیگر
 کار مملکت را بسر و سامان برسانیم برای بعضی
 همکاران من سوء تفاهمی دست داد من خواستم عرض
 کنم خود من هم جزء اکثریت هستم اگر عرض کردم
 مقصود من انتقاد از عمل شخص یا اشخاص نیست بلکه
 علی الاصول عرض میکنم اگر مجلس شورای ملی
 خوب کار بکند هیچ قیمتی نمی شود تقصیرش را به
 گردن اقلیت گذاشت ما باید سعی کنیم سکه اساساً
 تقصیری وجود نداشته باشد تا متوجه یک دست از
 نمایندگان مجلس باشد عرض دیگرم راجع بطرز
 کار و مجلس های دیگری بود که من در آن جا ها
 شرکت کردم و خلاصه باصلاح طرز کار مجلس ها
 را در یک جمله عرض می کنم که نمایندگان مجلس ها
 در مواقعی که کارهای لازم مملکتی بود جلسه های
 طولانی که از هشت ساعت و ۱۰ ساعت هم تجاوز
 میکرد تشکیل می دادند و اشخاصی که آنجا جزیبارتی
 ها و حزب های مختلف بودند و نمایندگان مجلس را
 داشته عقیده شانرا با کمال مناعت می گفتند و مخالفین
 می شنیدند و انتقاداتشان را میکردند و بعد اکثریت

جواب می دادند و بعد مسائل هم برای منتهی میشد و
 همیشه در قانون اساسی ما پیش بینی شده
 بنابراین من بسیار متأسفم که گاهی می بینم مسائلی
 که مورد اختلاف نظر بعضی آقایان نمایندگان هست
 بجای اینکه بشنوند و روی اصول مجلسی و پارلمانی
 حل بکنند بیشتر وقتشان را صرف اخلاص و عقب افتادن و
 تأخیر کار میکنند در صورتی که صلاح این است که
 کارها را تسلیم برای مجلس بکنند اگر اکثریت مجلس تصویب
 کرد که خوب تصویب شده است و طبق آن عمل می
 شود اگر اکثریت مجلس رد کرد البته روده است
 و همانطور رد شده اش بدولت ابلاغ میشود یک نکته
 اساسی که خیلی برای من جالب توجه بود مسئله دوام
 حکومتها بود این موضوع برای ما خیلی تازگی
 دارد زیرا متأسفانه در این هفت هشت سال اخیر
 مجلس شورای ملی مکرر ناظر دولتهای کم دوام و
 ناظر طرز کارهایی که یک دولت چندماهه انجام میدهد
 بوده است و خود من که یکی از نمایندگان مجلس
 بودم مکرر همین جا عرض کرده ام که برای من
 مشکلترین و سخت ترین مناظر منظره ایست که می
 بینیم یک دولتی مدتی آمده کاری کرده و دست بیک
 رشته اقداماتی زده بدون هیچ دلیلی و موجبی مجالی
 برای اینکه نقشه ها و برنامه هایش بیایان برسد باو
 داده نشود و مرتب صحبت از ضعف و ناتوانی دولتها
 میشود و این برای ما سم مهلك است ملت ایران بیزار
 است از اینکه هر چند روز یک دولت عوض بشود و
 مردم این مملکت کمال علاقه را دارند که یک دولت
 ثابت و بادوامی بایک برنامه و نقشه ای که به مجلسین
 داده و تصویب شده است و از پیش بینی مجلسین هم
 استفاده بهرهای داشته باشد موفق بشود آن برنامه
 کارش را دنبال بکند و برفع مردم یکدفعه های مثبتی
 برداشته بشود و نتیجه برسد وقتی که من در سوئد
 بودم پرسیدم دولتی که فعلا در سر کار است چند وقت
 است؟ حساب کردند برای من گفتند که این دولت
 ۲۵ سال است که الان بر سر کار است من تعجب
 کردم گفتم که در ظرف ۲۵ سال چندین بار انتخابات
 تکرار شده گفتند بله دولت دو مرتبه همین دولت
 است زیرا که حزب اکثریت که حکومت میکند همین
 اشخاص را مرتب در آغاز مجلس ها معرفی میکند و
 همین ها بعنوان دولت مشغول کار میشوند و برنامه شان
 را دنبال میکنند گفتند در این ۲۵ سال ممکن است
 وزیر مستعفی شده بایر شده و متقاعد و باز نشسته شده
 و باصلاح معروف همش را بشما ها داده و مرده
 بالاخره جانشین او از همان حزب و دارای همان فکر
 و عقیده و مرام فوری بجانشینی او تعیین میگردد و همان
 روال کار را ادامه داده و در نتیجه گفتند کطلی همین
 ۲۵ سال کارهایی ما انجام داده ام که شرحش شاید
 ساعات زیادی وقت لازم داشته باشد که توضیح داده
 شود و بطور خلاصه در تمام قلمرو آن مملکت گفته
 بحساب دقیق بگذرد بیسواد وجود ندارد از نظر تعلیم
 و تربیت بکمری که بیبه نباشد و مریضخانه معین
 نداشته باشد و هزینه معالجه اش تعیین نشده باشد اصلاً
 وجود ندارد و بگذرد بیکار که در این مملکت صفار
 نداشته باشد وجود ندارد و بگذرد که خانه نداشته
 باشد وجود ندارد و حتی میگفتند در سال جاری ما
 ۲۸ هزار خانه ساخته و پرداخته مازاد بر احتیاجات

مملکت داشته ایم که صادر کرده ایم که ۲۴ هزار با آمریکا
 فرستاده ایم و چهار هزار به هندوستان فروخته ایم
 خانه هائی که با تمام لوازم و وسائل ما را بردند در یک
 قسمت خانه های نوساز که برای طبقه کارگر درست
 کرده بودند که من آرزو میکردم ایکاش یکی از این
 خانه ها را بیاها میدادند که دارای اینقدر وسائل منظم
 و مرتب از نظر برق و آب و بهداشت و سایر احتیاجات
 منزل مثل تلفن و غیره بود (بهادری - اینها را توی روز -
 نامه مرقوم بفرمایند بهتر است) موضوع قبل از دستور
 موضوع معینی نیست هر چه نماینده بنظرش میرسد
 میگوید همین جا حق دارم بگیرم جنابها می هم موظف
 هستید بشنوید اگر هم نیکوخواهید بشنوید در باب پارلمان
 باز است تشریف برید بیرون عرض کنم موضوع
 دیگری که می خواهم عرض کنم که من آنجا متوجه شدم
 مسئله عهدها را طایف افراد مملکت با سفارتخانه های خارجی
 و مأمورین سیاسی خارجی است این موضوع بسیار جالب
 توجهی است در چندین مملکت من تحقیق کردم راجع
 بوظایف سفارتخانه ها و طرز برخورد افراد آن مملکت
 با مقامات سیاسی موضوع هم این بود که راجع بیک جلسه
 رسمی سفارت ایران بود که تشکیل میشد من پرسیدم که
 در این جلسه کی هارا دعوت میکنند گفتند مامعولاً از
 کوردیلما تیک یعنی مأمورین سیاسی که در این پایتخت
 هستند دعوت میکنیم و از وزیر خارجه این کشوری
 که مادرش اقامت داریم من پرسیدم که آیا از سایر وزراء
 و یا افراد عادی و از رؤسای ادارات چطور؟ گفتند
 نه اتفاقاً یکی از اعضاء سفارت ما در سوئد اهل همانجا
 بود او تعجب کرد گفت این چه سوالی است که میکنید
 گفت مگر روزی مملکت سوئد بیکار هستند که هر ساعت
 سفارتخانه هائی که جشن دارند در آنجا شرکت کنند
 گفت در اینجا چندین سفارتخانه هست که هر کدام در
 سال چندین روز رسمی دارد اگر بنا بشود که اعضاء
 دولت ما با اعضاء و رؤسای ادارة ما بخواهند در این
 جلسه ها شرکت بکنند کی بکار مملکت بی دانه؟ وما
 اصلاح این حرفی که شما میزنید معنای آنرا نمی فهمیم
 اگر یک سفارتخانه ای جشنی دارد چه کار با اعضاء اداره
 و افراد غیر مسئول دارد چرا اینها تماش دارند؟ حالا
 خواستم عرض کنم این سفری که با اتفاق آقای وزیر
 راه رفتیم بفارس مردم آنجا هم این تذکر را دادند که
 ما گاهی میشتویم که افراد خارجی میآیند بایران با
 اشخاص غیر مسئول تماش میکنند با آنها آمد و رفت
 میشود این وظیفه دولت است چنانکه شنیدم دولت در
 این قسمت تصمیمی اتخاذ کرده است و بخشنامه ای هم
 داده است که افراد خارجی که میآیند بایران آنها
 باستی بدانند که اگر کار سیاسی دارند باستی با
 دولت ۰۰ جناب آقای فروهر توجه بفرمایند این
 بستگی بکار دولت دارد (دکتر بقائی - دولت گوشش
 باین حرفها بدهکار نیست) گفتند اگر اعضاء خارجی
 میآیند ایران کار سیاسی دارد این فقط باید با مقام
 رسمی یعنی با دولت و وزارت خارجه سروکار داشته
 باشد افراد غیر مسئول صلاحیت تماش گرفتن با افراد
 خارجی ندارند (صحیح است) حق ندارد که حامل و جری
 سیاست اجنبی باشند برای اینکه قانون اساسی معین کرده
 و گفته است که هیئت دولت در سر یک وزیر امور خارجه است
 وزیر امور خارجه مسئول مجلس است یعنی مسئول ملت است
 و او تنها مقام صلاحیت داری هست که میتواند با افراد خارجی

اهم از رسمی و غیر رسمی تماش داشته باشد پس بنا بر این
 من از اینجا این تقاضا را از سفراء و مأمورین خارجی
 که در ایران هستند بنام یک نفر نماینده ملت ایران
 میکنم که آنها حق ندارند با افراد ایرانی تماش بگیرند
 از اشخاص تقویت بکنند یا اشخاص را نکوهش بکنند
 بطور کلی هر کار سیاسی که دارند باستی با دولت و
 باوزارت امور خارجه در میان بگذارند و عقیده مملکت
 و ملت را از همین مجرای وزارت امور خارجه بخواهند
 و روی آن عمل کنند (اورنگ - آقای حاجی حاذقی
 بطور مطلق نیشود از هندوستان یک آدم میآید که
 کار سیاسی ندارد او را نیشود قفسن کرد) جناب
 آقای اورنگ اگر که یک کار فرهنگی دارد اگر یک
 کاراد دارد فرض بفرمایند یک عالم بین المللی میآید
 بایران او برای سیاست نمی آید آن افرادی که
 کارشان سیاست هست سفراء و وزرای مختار و اعضاء
 سفارتخانه، روزنامه نویس های خارجی و ستانورها و
 وکلای می آید بایران برای کار های سیاسی
 اینجا باید فقط با مقامات رسمی سر و کار داشته باشند
 تماش بگیرند با افراد غیر مسئول حق ندارند تماش
 بگیرند (دکتر بقائی - پس موضوع نفت را چکار
 بکنند؟) عرض کنم حق ندارند تماش بگیرند
 و این کار بر خلاف مصالح مملکت و ملت است
 و دولت که مسئول حفظ منافع ملت است باستی شدیداً
 ارتباط افراد ایرانی را با سفارتخانه ها تحریم قانونی
 بکند و این امر باید در افکار عامه تخطئه بشود یعنی
 مردم اظهار بیزار و تنفر بکنند از یک افرادی که
 یادونی مقامات خارجی و سفارتخانه ها را میکنند من
 این نکته را می خواهم عرض بکنم من چند روز رفتم در
 هلسینکی که مرکز فنلاند بود آنجا یک ملت کوچک
 سه میلیون زندگی میکند من تحقیق کردم که طرز
 سیاست مردم فنلاندی است (یکی از نمایندگان کان -
 اینها مربوط نیست)
رئیس - نطق قبل از دستور همین است
 چیزی که مطرح نیست و کیل هر چه دلش میخواهد
 می گوید.
حاذقی - عرض کنم که من پرسیدم که علت
 دوام بقای استقلال یک ملت سه میلیون چیست؟
 چون برای ما خیلی جالب توجه است ما اغلب میگوییم
 که ما یک ملت کوچک ۱۵۰ هزار نفره میلیون هستیم
 و نمیتوانیم که کاملاً استقلال خودمان را بدون مداخله
 اجنبی حفظ بکنیم من می خواهم بگویم که این حرف
 دروغ است این حرف باطل است ما میتوانیم استقلال
 خودمان را حفظ بکنیم و هیچ مقام خارجی هم نمیتواند
 در ما اعمال نفوذ بکند، گفتند که مایک سیاست داریم
 و آن این است که ما افرادمان با افراد خارجی هیچ
 تماش نمیگیرند ما دولت داریم دولت ما با تمام دولت
 های دور و نزدیک و مخصوصاً دولتهای همسایه روابط
 سیاسی و دیپلماسی دارد ولی ما افراد فنلاند هیچ
 ارتباط با اشخاص خارجی نداریم و حتی برای من
 تشریف کردند که اگر یک کسی بیاید بیک زبان خارجی
 که مورد علاقه آنها نیست صحبت کند مردم فنلاند او
 را اصلاً تحریم میکنند یعنی لکمر برود در دکان نانوائی
 نان بخواهد حرف او را نمی فهمند اگر بزبان خارجی
 صحبت بکند اگر برود به همانجا بخواهد با اصلاً
 جا نمیدهند با او تماش نمیگیرند و او را ملزم میکنند

که از خاک آنجا برود بیرون مگر مأمورین سیاسی خارجی باشد که دولت برای اوجا و مکان وزندگی همین فراهم میکنند پس من خواستم عرض کنم که ما مردم ایران هم میتوانیم استقلال خودمان را حفظ بکنیم باین کیفیت که افراد غیر مسئول بامقامهای خارجی هیچ تماس نداشته باشند و فصل کارهای سیاسی مملکت را هم بعهده دولت بگذارند بیک موضوع غالب توجه دیگر موضوع صادرات ایران بمالک اروپا بود این موضوع را در چندین سفارتخانه خودمان سفارش کردند که من اینجا اطلاع دولت و مخصوصاً نمایندگان محترم مجلس شورای ملی و مجلس سنا برسانم که خیلی از کشورهای هستند که با ما خواهان داشتن روابط تجارتهای هستند ولی روی یک اصول و قوانین حتی در فرانسه که مدتها بود بعضی از کالاهای ما را مثل قالی و غیره منع کرده بودند اخیراً بهمت سفیر کبیرما در آنجا یک قرارداد بسته شده بود که بیک مقدار سهمیه برای کالاهای مختلف ایران قائل شده بودند و میگفتند مدتی است این را فرستاده ایم بایران که از تصویب مجلس بگذرانند تا ما باب تجارت جدید ما را باز بکنیم مینظر در هر چند وقت از کالاهای ایران مثل دخانیات نماینده های تجارتهای آنها آمده بودند سفارت ما که ما خریدار کالاهای دخانیاتی ایرانی هستیم و نامه ای هم در این قسمت نوشته بودند من خواستم از جناب آقای نخست وزیر و جناب آقای وزیر اقتصاد ملی با همکاری جناب آقای وزیر دارائی که یک توجهی باین مسائل اقتصادی بین ایران و مالک خارجی بفرمایند و این پیشنهاد هائی که از طرف سفیر کبیرما و با نماینده های مختار ما رسیده است مورد توجه قرار بدهند بدون تردید نمایندگان مجلس نیز باوایی که کمک بصادرات ایران میکنند موافق هستند و با دولت همکاری خواهند کرد که ما بتوانیم همانطور که مناسب مملکت است ببیزان صادراتمان بیفزاییم (نمایندگان - صحیح است) و در نتیجه بتوانیم یک ارزشهای تحصیل بکنیم که تا حدی جبران واردات ما را بکند و تا چار نباشیم یک مبالغی ما را از ارزشهای صادراتمان و ارزشهای که داریم بخارج بفرستیم (نمایندگان - صحیح است) موضوع دیگر راجع با اهمیت رجال ایران در خارج کشور است آقایان این نکته شاید برایشان بدیع باشد و تا زکی داشته باشد که در کنفرانسهای بین المللی با افراد ایرانی شخصیت های ایرانی خیلی اهمیت داده و احترام میکنند این را عرض میکنم تا قدر افرادی را که برای مملکت ما خدمت میکنند بدانیم و آنها را لجن مال نکنیم مگر صحبت میشود میگفتند البته احترامی که ما به رجال ایران داریم از دو جنبه است یک جنبه اش اینست که ما ایران را یک مملکتی میدانیم که بتمدن دنیا خدمت کرده ما بر رجال سابق ایران علماء و بزرگان و ادبای ایران احترام میگذاریم و افراد ایرانی را منتسب بیک ملت میدانیم که دارای شخصیت های بزرگ علمی و ادبی بوده اند و بیک اعتبار دیگر افراد ایرانی در خارج امتعان لیاقت و عرضه میدهند چنانچه در طول سه چهار ماهی که چندین کنفرانس تشکیل شد در این کنفرانس ها نماینده های ایران یا رئیس کنفرانس انتخاب میشدند و یا نایب اول کنفرانس انتخاب میشدند و در کمیسیونهای مهم هم مینظر

شوروی ادامه بدهد در بدو امر برای اینکه اشکالاتی که در بین بود بصورت معلومی مرتفع شود تقاضا شد از سفیر دولت جماهیر شوروی که نسبت بچند نکته که از برای کشور و دولت ایران مورد توجه بود توجه فوری معمول و مبذول بدارند این سه نکته یکی راجع بقسمت تعداد افسران و افرادی بود که در جریانات مرزی در اسارت بودند دوم راجع باختلافات مرزی بود که بین دولت ایران و دولت شوروی از سالیان محاسبات دولت ایران و موضوع طلاهای است که جناب آقای اردلان بآن اشاره فرمودند باید بمرض برسانم راجع باین سه قسمت سفیر کبیر دولت جماهیر شوروی با حسن تفاهم بسیار و با جدیت کاملی سعی کردند که این اختلافات و این مطالب و مواردی که مورد بحث بود حل شود (عده ای از نمایندگان - احسن - احسن) اولاً اشخاصی که در اسارت بودند در ظرف ۲۴ ساعت بعد از مذاکره آنها در مرزهای ایران مرخص شدند دوم راجع بقسمت های مرزی حاضر شدند برای حل این اختلافات کمیسیون مختلطی تشکیل شود و این کمیسیون مختلط نسبت باختلافات مرزی رسیدگی کند . تاریخی که از طرف سفیر شوروی تعیین شده بود برای ۲۰ اکتبر بود ولی نظر باینکه هنوز مدارکی که برای این مذاکرات لازم است حاضر نشده بود از طرف وزارت خارجه تقاضا شد که این ملاقات و شروع بمذاکرات به ۱۰ نوامبر یعنی ۱۹ ماه جاری معمول شود بطوری که بمرض میسرند از طرف دولت ایران جناب آقای سردار انتصار اهل بریاست کمیونی که مر کب است از یک عده افسران و مأمورین عالی رتبه وزارت خارجه تعیین شده اند که در این مذاکرات که در آستارا از روز ۱۰ نوامبر شروع میشود شرکت نمایند در قسمت سوم راجع بموضوع مطالبات ایران از دولت جماهیر شوروی سفیر شوروی به موجب یادداشتی که تسلیم کردند و مذاکراتی که شد فرار شد هیتی از طرف دولت جماهیر شوروی معرفی کردند که کمیسیون مختلطی بمطالبات ایران و موضوع طلا رسیدگی بکند و این موضوع را بوجه مطلوبی تصدیق نماید و حتی دولت جماهیر شوروی طبق یادداشتی که مخصوصاً داده شد حاضر شدند که بر اساس ۱۷ مارس ۱۹۴۳ راجع بمطالبات ایران و موضوع طلا وارد مذاکره شوند و امید است که این کمیسیون در هفته آتی و اواخر هفته آینده در تهران تشکیل شود چون مأمورین و اشخاصی که باید در این کمیسیون شرکت نمایند چه از طرف دولت جماهیر شوروی و چه از طرف دولت ایران تعیین شده اند تردید نیست که این کمیسیون تشکیل خواهد شد و موضوع مطالبات ایران بطور مطلوبی خاتمه پیدا و تصدیق خواهد شد پس از رفع این سه اشکالی که بمرض رسید هیچ جای تردید نبود که فتح باب مذاکرات برای موضوع اقتصادی با کشور شوروی یک موضوع و اقدام مؤثر و اساسی و مفیدی بود (نمایندگان - صحیح است) یعنی ۱۳۱۹ وارد مذاکره شده ولیستی که شاید در روزنامه ها از نظر آقایان گذشته طبق این صورت ها حاضر شد کالاهائی که صادرات از ایران مقدور بود برای مدت یکسال تعیین کند و همچنین نمایندگان

۳ - بیانات آقایان نخست وزیر و رئیس و رفیع و نورالدین امامی و منصف و مکی و معدل و ارباب راجع به قرار داد بازرگانی ایران و شوروی

رئیس - آقای نخست وزیر بفرمائید.
نخست وزیر - خیلی خوشوقتیم که امروز جریان مذاکرات و نتیجه ای که راجع به مذاکرات بازرگانی با دولت اتحاد جماهیر شوروی گرفته شده بمرض نمایندگان محترم برسانم همانطوریکه استحضار دارند در بدو تشکیل دولت اقدام شد و در نظر گرفته شد که راجع به وضعیت بازرگانی توجه بیشتری شود و مخصوصاً با کشورهای مختلف و کشورهای همجوار مناسبات بازرگانی تا حدی که مورد لزوم بود برقرار گردد خوشبختانه با حسن استقبالی که از طرف مأمورین دولت شوروی شد دولت توانست که مذاکرات خود را در یک محیط دوستانه ای با نمایندگان

دولت جماهیر شوروی حاضر شدند که در مقابل اجناس صادراتی ایران اجناسی را که برای آنها مقدور بود که مبادله از وقت و آموح و سیمان و کاغذ و چینی و قماش مبادله بشود این قرارداد یعنی اجرای این مبادلات اقتصادی برای مدت یکسال از ۱۹ ماه جاری تا ۱۹۴۰ سال آینده انجام خواهد شد و چون کلیه قرارداد تجارتهای بر اساس قرارداد ۱۹۴۰ است باین مناسبت کلیه جریانات طبق همان قراردادی است که قبلاً به تصویب مجلس شورای ملی رسیده است بنده قطع و یقین دارم که فتح باب این مذاکرات و شروع ماملات اقتصادی یک فتح باب چندینی برای مناسبات بین دو کشور خواهد بود (نمایندگان - صحیح است) و امید است که با اجرای این مناسبات یک گشایشی در وضع ایران حاصل شود (نمایندگان - انشاءالله) فقط نظر بنده این بود که گزارش این امر و اقدام دولت را بمرض مجلس شورای ملی برسانم و امید است که بهترین نتیجه از این ارتباط تجارتهای و از این فتح باب حاصل بشود

نمایندگان - بسیار خوب - احسن
رئیس - ملت ایران همیشه طرفدار حفظ مناسبات و تحکیم مبانی و مؤدبانه تمام ملل و همسایگان مخصوصاً با دو همسایه بزرگ خود دولت جماهیر شوروی و دولت انگلستان با حفظ حقوق و مصالح ملت ایران و احترام متقابل بوده و میباشد (صحیح است) بیانات و گزارش آقای نخست وزیر دایر بر امضاء قرارداد بازرگانی با دولت جماهیر شوروی مورد توجه مجلس شورای ملی است (صحیح است) امیدوارم در سایه حسن نیت کلیه مسائل به صلحت طرفین حل و تصفییه شود (انشاءالله) آقای رفیع فرمایشی داشتید؟

رفیع - جناب آقای نخست وزیر مجلس شورای ملی را از پیمان ایران و شوروی مستحضر ساختند این خبر موجب مسرت خاطر عموم نمایندگان محترم خواهد شد (صحیح است) زیرا جای تردید نیست که این پیمان گذشته از تأثیر مستقلى که در بهبود حال مردم از حیث فراوانی و ارزانی بسیاری از اجناس مورد احتیاج دارد کمک مهمی بصادرات کشور خواهد بود (صحیح است) وسیله برای حسن تفاهم بیشتری در سایر امور بین دو کشور میباشد و این آرزوی عموم ایرانیان است که همواره با تمام همسایگان خود و سایر ملل عالم متفق در صلح و سلم و با رعایت احترام متقابل در نهایت دوستی و داد و ستد برآیند (صحیح است) مخصوصاً در این بیان علاقه و توجه ملت ایران که مکرر بمناسبت مختلف در همین مجلس شورای ملی صمیمیت ابراز و اظهار شده همواره مبنی به این بوده که با دولت بزرگ اتحاد جماهیر شوروی روابط دوستی و تجارتهای سیاسی داشته باشد (صحیح است) و دولت از ثمرات و نتایج این اتحاد و یگانگی برخوردار گردند بسیار جای تأسف است که گاهگاه بعضی تصورات در واقعیت که از روی عمد و غرض ظهور میکرد و هیچگونه پایه و اساسی نداشت همسایه بزرگ ما را مکدر و آزرده خاطر میساخت و موجب بگریزد که یک چند از نتایج حسن روابط و همکاری با یکدیگر محروم گردند امروز که بفضل خدا این ایرادهای نیزه در نتیجه حسن نیت طرفین از افق سیاست محو شد است و چون انعقاد این پیمان با کمال مسرت اعلام

گفته و اینجانب افتخار ریاست کمیسیون خارجه مجلس شورای ملی را دارم اجازه می خواهم سیاستگذاری از اولیای محترم دولت اتحاد شوروی و تشکر و تقدیر از زحمات هیئت محترم دولت برای اجرای منویات ذات اقدس شاهانه کمال مسرت خاطر و خرسندی ملت ایران را از انعقاد این پیمان بمرض مجلس شورای ملی برسانم (صحیح است) امیدوارم در عمل موجب حسن تفاهم بیش از پیش در میان دولت فراهم گردد و ملت ایران که همیشه خواستار صلح عمومی است بتواند در سایه آن با اصلاحات اساسی و اصلی خود بپردازد و فرصت برای اجرای این نیت مقدس بدست آورد از درگاه رب کمیته مستدعی است که این اختلافات و بیگانگیها که امروز در جهان حکم فرماست و تنبیه ندارد ملل عالم با فراغ خاطر در امر و راحت زیست کنند دوستی و یگانگی مبدل سازد و این آتش فتنه را که اکنون در قسمتی از جهان مشتعل شده بار دیگر جهانیان را بقنا و زوال تهدید میکند بکرم عظیم و فضل شامل خود فرو نشاند (صحیح است) و همواره از این نگرانی و بی سرو سامانی نجات بخشد (انشاءالله) بنده از مطالعه سر مقاله روز یکشنبه روزنامه باختر بقدری لذت بردم و خواهش مندم که هم دولت و هم همسایه شمالی ما هر دو بخواهند آنچه را که من میخواستم بگویم و ملت ایران میخواست بگوید در آن چند سطر آن آقای دکتر فاطمی با آن قلم توانای خودش نوشت این قسمت را من مخصوصاً خواستم خواهش بکنم آقایانی که چیز مینویسند تقدیر بشوند که اسباب الفت و یگانگی فراهم بشود

رئیس - آقای نورالدین امامی
نورالدین امامی - جناب آقای رفیع رئیس محترم کمیسیون خارجه با بیانات کافی و شافی خودشان احساسات نمایندگان ملت ایران و خوشوقتی ملت ایران را از عقد این قرارداد بیان فرمودند (صحیح است) و زحمت ما را کم کردند که ما و دیگران با طول کلام مزاحم نمایندگان محترم نشویم تصور میکنم در این چند سال هیچ خبری در روحیه ملت ایران تأثیر باین خوبی نداشت که این عقد قرارداد بازرگانی در میان ملت ایران در روحیه ملت ایران تأثیر کرده و روحیه ملت پیش از تأثیری که در مادیات دارد در روحیه ملت ایران تأثیر کرده و مخصوصاً در شمال و در آذربایجان که من افتخار دارم که یکی از خدمتگزاران صدیق آذربایجان هستم در این چند روز تلگرافات متعددی از حوزه انتخابیه من رسیده است و مردم تشکر و قدر دانی کردند از دولت که در این قسمت بذل توجه کرده و زحمت کشیده و مخصوصاً در قسمت اقتصادیات شمال این موضوع تأثیر بزرگی کرده بدینستگاه (اردلان - همه جای ایران) همه ایران و مخصوصاً در شمال بدینستگاه حق این بود که یادداشت هائی در این قسمت بردارم و بمرض نمایندگان محترم برسانم من عادت بیا داشت ندارم و بلاوه نمیخواهم وقت نمایندگان محترم را بگیرم انتظار دارم همانطوریکه ملت صالح دوست ایران همیشه با چشم احترام بملت بزرگ و همسایه شمالی خودش نگاه میکند انتظار داریم آن ملت بزرگ ما را با دوست صمیمی خودشان بدانند همیشه با چشم برادری ببانگاه بکنند (صحیح است) همین

طور از دولت جناب آقای رزم آرا علاوه از تشکر از این قسمت و سیاستگذاری انتظار داریم که با سایر رفقای ما سایر رفقای که از ایل پیروزی استفاده کرده اند بانها هم بگویند که آقا حق مشروع ملت ایران ملت گرسنه ایران را که این ایل پیروزی را دودستی تقدیم شما کرد و استفاده کردید زودتر بدهید کنوش دارو پس از مرگ سهراب نباشد (احسن - احسن)
آشتیانی زاده - همه آزاد بخواب شده اند
رئیس - آقای منصف
منصف - بنده از طرف فرا کمیسیون ایران مأموریت دارم و موقتاً را که در ظل توجهات ملوکانه و بر اثر اهتمام و جدیت نصیب آقای جناب نخست وزیر و دولت ایشان گردیده است تبریک و تهنیت عرض کنم علاقه صادقانه که ملت ایران به حسن تفاهم و توسعه رابطه سیاسی و اقتصادی همسایه بزرگ خود (اتحاد جماهیر شوروی) داشته و دارد محتاج به اظهار و توضیح نیست آرزوی همه این بوده است که حسن تفاهم و روابط در محیط متقابل بعد اعلام امکان برسد جای کمال خوشوقتی است که مقدمات تأمین این آرزوی دیرین با حسن تدبیر و اهتمام جناب آقای رزم آرا و حسن درآمد و استقبال دولت اتحاد جماهیر شوروی بصورت موافقت نامه بازرگانی فراهم گردیده است (صحیح است) این موافقت نامه که افق روشنی در روابط دو دولت بوجود می آورد و طلبیعه امید بخشی در تجدید و تحکیم روابط اقتصادی طرفین است موجب مزید امیدواری گردیده که در زمینه حفظ و استیفاء کامل حقوق ملت ایران سایر موضوعات و مسائل موعود نیز بدست دولت ایشان جامه عمل بیوشد و بخواست خداوند متعال مراتب تقدیر و سیاستگذاری نمایندگان محترم و ملت ایران را بیشتر بخود جلب نمایند (احسن - احسن)

کشاورز صدر - دیگر کسی هست
رئیس - بلی آقای کنجی (گفته شد تشریف ندارند) آقای مکی بفرمائید
جمال امامی - همه اینها تشکیرات است و نتیجه اش هم بارز این تشکیرات باشد ما حرفی نداریم
مکی - بعد از مذاکرات زیادی که همکاران محترم کردند بنده خودم را مستغنی میدانم که از این روزنه امید و موفقیتی که بین همسایه شمالی و دولت شاهنشاهی ایران ایجاد شده است اظهار خوشوقتی کرده باشم پیروز در کمیسیون مخصوص نفت هم بجناب آقای نخست وزیر عرض کردم که اگر مذاکرات همان باشد که توضیح فرمودید ما تشکر میکنیم و پس از آنکه در جریان منسکس شد زمینه مذاکرات و پیرو تکللهائی که امضاء شده بود و معلوم شد که مربوط است بقرارداد ۱۳۱۹ بنده مأموریت پیدا کردم از طرف فرا کمیسیون چه ملی که بدوالت آقای رزم آرا در این مورد بخصوص تبریک عرض کنم (احسن) اصولاً ملت ایران بشاهدات تاریخ مشتمع و درخشانی که داشته است همواره خواهان روابط حسنه با کلیه ملل متجا به خاصه با دولت همجوار خود بوده است (صحیح است) و رجال سیاسی ایران از صد و چند سال پیش با اینطرف مبنای سیاست خود را روی اصول توازن قرار داده بودند و ملت ایران همواره خواهان توازن سیاسی در مملکت بوده است (صحیح است) و ما از اینکه این توازن

ریشه میگردد استوار میشود خواهستم مرض کنم که
 امیدوارم صلح جهانی و صلح تمام کشورهای جهان
 کمک کرده باشد (انشاءالله) مسلماً کشور ایران يك
 نقطه حساسی است که با در دست داشتن سیاست موازنه
 میتواند صلح جهانی کمک هایان بکنند و من امیدوارم
 که دولت آقای وزم آرا این سیاست توازن
 را همواره نصب العین خود قرار داده و قدیمی
 که از سیاست توازن انحراف حاصل شود
 هیچگاه بر ندارند (صحیح است) و مذاکرات امروز
 مجلس را بنده از این لحاظ بقال نیک میگرم که
 امشب مصادف است با شب جشن انقلاب اکبر کدر
 کشور همجوار و دوست مادر سراسر آن جشن آزادی
 و جشن انقلاب کارگری خود را برپا میکنند و مذاکراتی
 که امروز در مجلس شورای ملی شد و حسن توجهی
 که آقایان نمایندگان ابراز داشته اند این نشانه آن
 است که ملت ایران در این جشن اظهار خوشوقتی
 میکند و بدست دوست و همجوار خود تبریک میگردد
 (صحیح است)

رئیس - آقای معذل

معذل - انعقاد قرار داد بازرگانی ایران و
 روس يك منطقی است برای مناسبات آینده ما با این ملت
 البته جای قدر دانی و حق شناسی است از دولت که
 این محیط مساعد را ایجاد کرده است (صحیح
 است) و امیدوار هستم که با روشن شدن این شعله
 در حسن مناسبات این دولت همجوار موجباتی فراهم
 بشود که در آینده نزدیکی جبران گذشته ها شود
 (انشاء الله) و البته بایستی این حق شناسی را بیشتر
 کرد برای اینکه رئیس محترم دولت موجبات این کار
 را فراهم کردند بنده در جلسه خصوصی يك مرتبه
 اشاره ای باین نکته کردم که برای بار اول است
 شاید بعد از مدتی که دولت توانسته است از این عوامل
 مفید استفاده بکنند (صحیح است) حالا هم مجلس
 شورای ملی بایشان این فرصت را میدهد که در این
 باب پهلوانی خودشان را بیشتر نشان بدهند ولی
 شرط عمده مطلب این است که از تمام این عوامل
 بتساری استفاده بشود یعنی همین حالا دنباله این مذاکرات
 بنحو خوشی ادامه پیدا کند آنچه که در روزنامه ها دیده
 شد که بنده انتظار داشتم امروز جناب آقای نخست
 وزیر با وزیر دارائی و آقای وزیر اقتصاد ملی توضیحات
 بیشتر و تفسیر زیادتری روی این قرارداد در مجلس
 شورای ملی بدهند حالا هم این فرصت از کف زفته
 چون مدتی متنازل بوده این مناسبات اقتصادی
 ملت تشنه است و بانتظار است که روی موضوع بیشتر
 صحبت شود تا ببینیم که تا این حد که قدم برداشته ایم
 چه نتیجه گرفتیم و امیدوار باشیم که اگر ابهامهایی
 هست تاریکی هائی هست بیشتر رفع بشود (انشاء الله)
 یعنی اوضاع جغرافیائی و وضعیت اقتصادی طبیعی ما
 الزام میکند که مناسبات خوب داشته باشیم اما تمام
 مسائل موقوعه مان بایستی حل شود یعنی تمام مسائل که
 داریم اینها باید مورد دقت قرار بگیرد من انتظار داشتم
 که دولت بگذردی بیشتر توضیح بدهد که ما ببینیم

در این قراردادی که تا حالا بسته شده است این اندازه ای
 که حالا اقدام شده تا چه اندازه نتیجه می گیریم
 و برای بد امید می هست که سایر مسائل موقوعه هم
 بنحو خوشی خاتمه پیدا بکنند بمنظور که همکاران
 بنده این جا تذکره دادند این اندازه اقدام دولت با
 خوشی و مسرت تلقی شد برای این که امید هست که
 تمام مسائل موقوعه دیگر هم در دنباله این اقدام بشود
 و باز بنده اگر روی عرضم که دوسه مرتبه تا یکد میگم برای
 این است که بدنبال مذاکرات همکارانم تا یکد کنم که این
 اقبالی که بموضوع میشود و استقبالی که از موضوع میشود
 نه برای این مقدار عملی است که شده برای انتظاری
 است که داریم که روی این موضوع اقدام بشود اما مسائلی
 داریم که اگر آنها اقدام نشود این دیباچه بدون نتیجه
 میماند بایستی دولت در کمیسیون خارجه توضیحات
 زیادتری بدهد و روشن بکند نقشه آینده و امید هائی
 که داریم برای اینکه هر قدر در این باب بیشتر عمل شود
 و اقدام زیادتر بعمل بیاید روابط خارجی مادر دنیا
 بیشتر روشن میشود و کمک و صلح عالم بیشتر میشود
 که ما خواهان آن هستیم (صحیح است) بنده اگر
 اشاره ای در این مطلبی که عرض میکنم حالا نه برای
 این است که این مطلب را بدنبال این موضوع بچسبانم
 ولی بنده معتزض به عملی که دولت کرده است در
 گرفتن وام های قلیل از منابع امریکائی (صحیح است)
 اگر دولت همین اندازه آقا قناعت کرده این اعتراض بنده
 قویاً بر سر جای خودش باقی است و اگر قدمی است
 برداشته و هنوز نمیتواند توضیحات زیادتری بدهد من
 به همین اشاره اکتفا میکنم یعنی اینطور عرض میکنم
 که ما باین مقدار و امها احتیاجی نداریم پس از قری
 پس از اینکه قاجار به بصورت قرضه از خارجه متوسل
 میشد و مشروطیت ایران و حکومت ملی این کار را ممنوع
 کرد ما میبایستی روی يك اصل صحیح برای امور
 انتقاهی و با آنچه ملت ایران باو رضا داده باشد و
 وجه قابلی باشد و بصرف صحیح برسد و معادل او
 را ما نتوانیم خودمان راه بیاندازیم دست قرضه بزنیم
 یکنفر از نمایندگان - عنوان قرضه ندارد
 قرضه چه!

رئیس - آقای معذل وقت شما تمام شد
 معذل - این عنوان را ندارد آنچه که منتشر
 شده است تا بحال این عنوان را ندارد من تصدیق می
 کنم عمل دولت را از نظر اینکه توجه روی مسائل
 خارجی متساویاً دارد یعنی موضوعهائی که با حیات ملی
 ما تماس زیاد دارد آنها را پیش کشیده و رویش عمل
 میکنند ولی همه اینها را در عین تقدیری که از خدمات
 دولت و از ورود بدو موضوع داریم هنوز ناقص میدانیم و
 امیدواریم که دولت روی اینها بهتر عمل بکند و ما را
 از انتظار زودتر در بیاورد
 رئیس - آقای مهدی ارباب
 مهدی ارباب - این بنده که مختصر به عضویت

شورای ملی در اینجا توضیحاتی عرض رساندم و تصور
 میکردم که توضیحاتی که در این مورد عرض رسیده
 کافی از برای این باشد که نمایندگان محترم از نحوه
 عمل دولت اطلاع حاصل بکنند چون دولت به پیچوجه
 قانع باین نبود که يك مبلغ قلیلی از يك دولتی قرضه
 دریافت بکنند بلکه منظور کلی از مذاکراتی که چه
 دولتهای قبل و چه بعداً بنده و همکارانم شروع کردیم
 و ادامه دادیم بمنظور این بود که کمک مؤثری در رشته ها
 و شئون مختلفی که مورد لزوم و وجوب است گرفته
 شود و به همین مناسبت بود که در جلسات گذشته عرض
 رساندم که ضمن برزیسهائی که شد دیده شد که در
 چهل قسمت مختلف که ممکن است از دولت امریکا

از بانکها و از مؤسسات امریکائی کمک گرفت و در
 قسمت اول و ارجحیت اول هفت قسمت از آن قسمتها بود که
 مورد توجه دولت قرار گرفت دو قسمت آن خاتمه پیدا
 کرد و پنج قسمت دیگر مورد مطالعه و بررسی است
 طبعاً هر يك از این قسمتها پس از خاتمه یکا یک عرض
 نمایندگان محترم خواهد رسید و با اطلاع و استحضار
 آقایان محترم اقدام خواهد شد بنده در خاتمه عرضم
 باتشکر مجددی که بایستی بکنم بایستی عرض نمایندگان
 محترم برسانم که امید هست که کلیه مضامین و مشکلات
 بایشیبانی و توجه خاص نمایندگان محترم حل شود
 (صحیح است - انشاءالله) برای اینکه دولت متکی
 است به یشتیبانی جدی نمایندگان محترم و امید است

که باین یشتیبانی ما موفقیت کامل حاصل بکنیم
 ۴ - ختم جلسه بعنوان تنفس
 رئیس - یشتیهای رسیده است که قرائت میشود
 (شرح زیر قرائت شد)
 مقام ریاست مجلس شورای ملی - یشتیها در این
 تنفس داده شود - ملک مدنی
 نمایندگان - مانعی ندارد
 رئیس - يك ربع ساعت تنفس داده میشود
 (جلسه در ساعت سی و پنج دقیقه پیش از ظهر
 بعنوان تنفس تعطیل و دیگر تشکیل نشد)
 رئیس مجلس شورای ملی - رضاحکمت

خواهند آمد و حل خواهند کرد - موضوع تجدید
 اجرائی معاهده بازرگانی با دولت جماهیر شوروی
 البته موضوعی است که تمام افراد ایرانی خرسند و
 مشغوف هستند امیدواریم همانطور که بعضی از رفقای
 ما تذکره دادند بتناجیحی که انتظار داریم خواهیم رسید
 وقتیکه دولت توانا بود و غرضی نداشت نتیجه اعمال
 و راندمان کارش همین است که می بینیم امیدواریم نسبت
 با اجرای قرارداد های تهازل بین آلمان و ایران و
 اطریش و ایران و ممالکی که سابقاً با ما قرار داد
 پایا پای داشته اند بتوانند اقدام مقتضی و مفیدی بعمل بیاورند
 و بنده تمنی دارم توجهی مبذول فرمایند نسبت به قرارداد
 های بین ایران و پاکستان و ایران و هندوستان که
 يك قسمت دیگر کشور ما را احیاء خواهند کرد
 اقدامات سریع و مؤثری مبذول فرمایند یکی از رفقا
 یادداشتی فرستاده اند که ضمناً تمنی نمایم ملت ایران
 از دولت فعلی انتظار دارند که اختلافات ارضی
 غربی و شرقی و جنوبی ایران نیز بوجه احسن حل شود
 (صحیح است) البته جناب آقای وزیر اقتصاد ملی که یکی
 از عناصر اقتصادی برجسته ما هستند با تا کیدی که در این
 موضوع دارند و با تقییبی که منبنا ببنده اطمینان دارم که
 مطابق میل و دلخواه اقتصاد یون ایران توفیقات کامل
 حاصل خواهند نمود (احسن)

رئیس - آقای نخست وزیر
 نخست وزیر - بیانات و نوازشهای بی دردی که
 از طرف نمایندگان محترم و مخصوصاً بئسل توجه
 خاصی که نسبت باین موضوع فرمودند و خاصه تقدیری
 که از دولت کردند بنده باموریت از طرف هیئت
 دولت از حسن توجه خاص و لطف مخصوصی که تمام
 نمایندگان محترم مبذول فرمودند تشکر میکنم ضمناً
 در جواب بیانات جناب آقای معذل که سؤالی فرمودند
 بمرض برسانم که موضوع شروع روابط بازرگانی و
 اقتصادی با شوروی يك مامله جدیدی نیست که دولت
 در اطراف آن توضیح بدهد (صحیح است) چون
 تجدید معاملات اقتصادی است که اصول و اساس آن
 قبلاً بسته شده است ولی راجع بقسمت کمک و معاملاتی
 که از طرف دولت امریکا شده بود سخنی فرمودند
 و سؤالی هم فرمودند بنده در یکی از جلسات مجلس

ریشه بگیرد و استوار میشود خواهستم مرض کم کم که امپراتور صلح جهانی و صلح تمام کشورهای جهان کمک کرده باشد (انشاءالله) مسلماً کشور ایران يك نقطه حساسی است که با در دست داشتن سیاست موازنه میتواند صلح جهانی کمک هایان بکنمومن امیدوارم که دولت آقای رزم آرا این سیاست توازن را همواره نصب العین خود قرار داده و قدمی که از سیاست توازن انصراف حاصل شود هیچگاه برندارند (صحیح است) و مذاکرات امروز مجلس را بنده از این لحاظ بقال نیک میگیرم که امشب مصادف است با شب جشن انقلاب اکبر کدر کشور همجواری و دوست مادر سراسر آن جشن آزادی و جشن انقلاب کارگری خود را برپا میکنند و مذاکراتی که امروز در مجلس شورای ملی شد و حسن توجهی که آقایان نمایندگان ابراز داشته اند این نشانه آن است که ملت ایران در این جشن اظهار خوشوقتی میکند و ملت دوست و همجواری خود تبریک میگردد (صحیح است)

رئیس - آقای معدل

معدل - انتقاد قرار داد بازرگانی ایران و روس يك مفتاحی است برای مناسبات آینده ما با این ملت البته جای قدر دانی و حق شناسی است از دولت که این معیض مساعد را ایجاد کرده است (صحیح است) و امید وار هستیم که با روشن شدن این شعله در حسن مناسبات این دو ملت همجواری موجداتی فراهم شود که در آینده نزدیکی جبران گذشته ها بشود (انشاء الله) و البته بایستی این حق شناسی را بیشتر کرد برای اینکه رئیس معترم دولت موجداتی این کار را فراهم کردند بنده در جلسه خصوصی يك مرتبه اشاره ای باین نکته کردم که برای بار اول است شاید بعد از مدتی که دولت توانسته است از این عوامل مفید استفاده بکنند (صحیح است) حالا هم مجلس شورای ملی بایشان این فرصت را میدهد که در این باب پهلوانی خودشان را بیشتر نشان بدهند ولی شرط عمده مطلب این است که از تمام این عوامل بشواری استفاده بشود یعنی همین حالا دنباله این مذاکرات بنحو خوشی ادامه پیدا کند آنچه که در روزنامه ها دیده شد که بنده انتظار داشتم امروز جناب آقای نخست وزیر با وزیر دارائی و آقای وزیر اقتصاد ملی توضیحات بیشتر و تفسیر زیادتری روی این قرارداد در مجلس شورای ملی بدهند و حالا هم این فرصت از کف نرفته چون مدتی متنازع بوده این مناسبات اقتصادی ملت تشنه است و با انتظار است که روی موضوع بیشتر صحبت شود تا ببینیم که تا این حد که قدم برداشته ایم چه نتیجه گرفتیم و امید وار باشیم که اگر ایام هائی هست تاریکی هائی هست بیشتر رفع بشود (انشاء الله) یعنی اوضاع جغرافیائی و وضعیت اقتصادی طبیعی ما الزام میکند که مناسبات خوب داشته باشیم اما تمام مسائل معوقه مان بایستی حل شود یعنی تمام مسائل که داریم اینها باید مورد دقت قرار بگیرد من انتظار داشتم که دولت یک قدری بیشتر توضیح بدهد که ما ببینیم

در این قراردادی که تا حالا بسته شده است این اندازه ای که حالا اقدام شده تا چه اندازه نتیجه می گیریم و برای بند امید می هست که سایر مسائل معوقه هم بنحو خوشی خاتمه پیدا بکنند همینطور که همکاران بنده این جا تذکر دادند این اندازه اقدام دولت با خوشی و مسرت تلقی شد برای این که امید هست که تمام مسائل معوقه دیگر هم در دنباله این اقدام بشود و باز بنده اگر روی مرضی که دوسه مرتبه تا کیدیم بکنم برای این است که بدنبال مذاکرات همکارانم تا کید کنیم که این اقبالی که بی موضوع میشود و دستاوردی که از موضوع میشود نه برای این مقدار عملی است که شده برای انتظاری است که داریم که روی این موضوع اقدام بشود و ما مسائلی داریم که اگر آنها اقدام نشود این دیباچه بدون نتیجه میماند بایستی دولت در کمیسیون خارجه توضیحات زیادتری بدهد و روشن بکنند نقشه آینده و امید هائی که داریم برای اینکه هر قدر در این باب بیشتر عمل شود و اقدام زیادتر بعمل بیاید روابط خارجی مادر دنیا بیشتر روشن میشود و کمک صلح عالم بیشتر میشود که ما خواهان آن هستیم (صحیح است) بنده اگر اشاره ای در این مطلبی که عرض میکنم حالانته برای این است که این مطلب را بدنبال این موضوع بچسبانم ولی بنده معترضم به عملی که دولت کرده است در گرفتن وام های قلیل از منابع امریکائی (صحیح است) اگر دولت همین اندازه آفاقاً قناعت کرده این اعتراض بنده قویاً بر سر جای خودش باقی است و اگر قدمی است برداشته و هنوز نمیتواند توضیحات زیادتری بدهد من به همین اشاره اکتفا میکنم یعنی اینطور عرض میکنم که ما باین مصدر و اما احتیاجی نداریم پس از قری بیس از اینکه قاجاریه بصورت قرضه از خارجه متوسل میشد و مشروطیت ایران و حکومت ملی این کار را ممنوع کرد ما میبایستی روی يك اصل صحیح برای امور انتفاعی و با آنچه ملت ایران باو رضا داده باشد و وجه قابلی باشد و بمصرف صحیح برسد و معادل او را ما نتوانیم خودمان راه بیاندازیم دست بقرضه بزنیم.

یک نفر از نمایندگان - عنوان قرضه ندارد

قرضه چه ؟
رئیس - آقای معدل وقت شما تمام شد
معدل - این عنوان را ندارد آنچه که منتشر شده است تا بحال این عنوان را ندارد من تصدیق می کنم عمل دولت را از نظر اینکه توجه روی مسائل خارجی متساویاً دارد یعنی موضوعهائی که با حیات ملی ما تماس زیاد دارد آنها را پیش کشیده و روی عمل میکند ولی همه اینها را در عین تقدیری که از خدمات دولت و از ورود بی موضوع داریم هنوز ناقص میدانیم و امیدواریم که دولت روی اینها بهتر عمل بکنند و ما را از انتظار زودتر دریابود
رئیس - آقای مهدی ارباب
مهدی ارباب - این بنده که مقترن به عضویت

شورای ملی در اینجا توضیحاتی بعرض رساندم و تصور میکردم که توضیحاتی که در این مورد بعرض رسیده کافی از برای این باشد که نمایندگان محترم از نحوه عمل دولت اطلاع حاصل بکنند چون دولت بهیچوجه قانع باین نبود که يك مبلغ قلیلی از يك دولتی قرضه دریافت بکنند بلکه منظور کلی از مذاکراتی که چه دولتهای قبل و چه بعداً بنده و همکارانم شروع کردیم و ادامه دادیم بمنظور این بود که کمک مؤثری در درشته ها و شئون مختلفه که مورد لزوم و وجوب است گرفته شود و بهین مناسبت بود که در جلسات گذشته بعرض رساندم که ضمن بررسی هائی که شد دیده شد که در جهت قسمت مختلف که ممکن است از دولت امریکا

شورای ملی در اینجا توضیحاتی کمی گرفت و در قسمت اول و از جهت اول هفت قسمت از آن قسمتها بود که مورد توجه دولت قرار گرفت دو قسمت آن خاتمه پیدا کرد و پنج قسمت دیگر مورد مطالعه و بررسی است طبعاً هر يك از این قسمتها پس از خاتمه يك يك بعرض نمایندگان محترم خواهد رسید و با اطلاع و استحضار آقایان محترم اقدام خواهد شد بنده در خاتمه عرایضم باتشکر مجددی که بایستی بکنم بایستی بعرض نمایندگان محترم برسانم که امید هست که کلیه معضلات و مشکلات بایشیبانی و توجه خاص نمایندگان محترم حل شود (صحیح است - انشاءالله) برای اینکه دولت متکی است به پشتیبانی جدی نمایندگان محترم و امید است

که با این پشتیبانی ما موفقیت کامل حاصل بکنیم.
۴ - ختم جلسه بعنوان نفس
رئیس - پیشنهاد رسیده است که قرائت میشود (شرح زیر قرائت شد)
مقام ریاست مجلس شورای ملی - پیشنهاد مینمایم
تنفس داده شود، ملک مدنی
نمایندگان - مانعی ندارد
رئیس - يك ربع ساعت تنفس داده میشود (جلسه در ساعت سی و پنج دقیقه بیش از ظهر بعنوان تنفس تعطیل و دیگر تشکیل نشد)
رئیس مجلس شورای ملی - رضاحکمت

رئیس - آقای نخست وزیر
نخست وزیر - بیانات و نوازشهای بی دردی که از طرف نمایندگان محترم و مخصوصاً بشل توجه خاصی که نسبت باین موضوع فرمودند و خاصه تقدیری که از دولت کردند بنده بمأموریت از طرف هیئت دولت از حسن توجه خاص و لطف مخصوصی که تمام نمایندگان محترم مبذول فرمودند تشکر میکنم و ضمناً در جواب بیانات جناب آقای معدل که سؤالی فرمودند بعرض برسانم که موضوع شروع روابط بازرگانی و اقتصادی با شوروی يك معامله جدیدی است که دولت در اطراف آن توضیح بدهد (صحیح است) چون تجدید معاملات اقتصادی است که اصول و اساس آن قبلاً ریخته شده است ولی راجع بقسمت کمک و معاملات که از طرف دولت امریکا شده بود سخنی فرمودند و سؤالی هم فرمودند بنده در یکی از جلسات مجلس